

KIRJALLINEN KYSYMYS 222/2011 vp

Isien tasa-arvoinen kohtelu lasten huoltajuuskiistoissa

Eduskunnan puhemiehelle

Perheen hajoaminen avioerotilanteessa on vaikea kokemus koko perheelle. Eron seurauksena kaikki vanhemmat eivät pysty sopimaan lastensa huoltajuudesta ja lapset joutuvat monissa tapauksissa kärsimään aikuisten erimielisyyksistä. Lasten lisäksi kärsijöinä on usein myös se osapuoli lapsen vanhemmista, jonka luokse lapsi ei jää asumaan. Erityisesti isät ovat kokeneet jääneensä huoltajuuskiistoissa asemaan, jossa heidän mielipidettään ei ole otettu tarpeeksi huomioon.

On olemassa useita esimerkkitapauksia siitä, että isä on jätetty lapsen elämän ulkopuolelle esittämällä hänen säännölliset tapaamisensa lapsensa kanssa. Isät ovat tunteneet hyvin usein myös syyllistämistä sosiaaliviranomaisten toimesta ja heidän asettautumistaan äidin puolelle huoltajuusasioista keskusteltaessa ja tapaamisia suunniteltaessa.

Sosiaaliviranomaisten tulee suhtautua lapsen huoltajuuteen tasapuolisesti ja selvittää siihen liittyvät asiat puolueettomasti ennen tekemäänsä päätöstä. Nyt useissa tapauksissa äidin sana on painanut huomattavasti isän sanaa enemmän, ja jopa kyseenalaisia väitteitä on käytetty syinä,

kun huoltajuuskiistoista aiheutuvia ongelmia on ratkaistu. Jokaiseen väitteeseen tuleekin suhtautua vakavasti, mutta niiden todenperäisyys tulee selvittää tarkoin ennen varsinaista päätöksentekoa.

Molempien vanhempien mukanaolo lapsen elämässä on nimenomaan lapsen etu. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 2 §:n mukaisesti tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu. Käytännössä asia ei kuitenkaan aina toteudu lain edellyttämällä tavalla.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä turvatakseen molempien vanhempien tapaamisoikeuden oman lapsensa kanssa erotilanteen jälkeen ja turvatakseen isien tasavertaisen kohtelun lasten huoltajuuskiistoja käsiteltäessä?

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2011

Mikko Savola /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Mikko Savolan /kesk näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 222/2011 vp:

*Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryh-
tyä turvataksaan molempien vanhem-
pien tapaamisoikeuden oman lapsensa
kanssa erotilanteen jälkeen ja turvatak-
seen isien tasavertaisen kohtelun lasten
huoltajuuskiistoja käsiteltäessä?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun
lain (361/1983) 1 §:n mukaan lapsen huollon tar-
koituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehi-
tys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden
ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata
myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti
lapsen ja hänen vanhempiansa välille. Lain 2 §:n
mukaan tapaamisoikeuden tarkoituksena on tur-
vata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata van-
hempaansa, jonka luona lapsi ei asu. Lain 10 §:n
mukaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta kos-
keva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen
edun mukaisesti. Erityisesti on kiinnitettävä hu-
omiota siihen, miten huolto ja tapaamisoikeus par-
haiten toteutuvat vastaisuudessa. Lain lähtökoh-
tana on, että tapaamisoikeuden laajuus ja muut
ehdot voidaan määritellä yksilöllisesti sen mu-
kaan, mitä kussakin tapauksessa pidetään lapsen
edun mukaisena.

Lapsen etu on myös YK:n lapsen oikeuksien
yleissopimuksen keskeisenä periaatteena. Yleis-
sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan kai-
kissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuo-
mioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsää-

däntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on
ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.
Yleissopimuksen 9 artiklan 3 kappaleen mukaan
sopimusvaltiot kunnioittavat vanhemmastaan tai
vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta
ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yh-
teyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllises-
ti, paitsi jos se on lapsen edun vastaista. Yleis-
sopimuksen 18 artiklan 1 kappaleen mukaan sopi-
musvaltiot pyrkivät parhaansa mukaan takaa-
maan sen periaatteen tunnustamisen, että van-
hemmat vastaavat yhteisesti lapsen kasvatukses-
ta ja kehityksestä. Vanhemmilla tai tapauksesta
riippuen laillisilla huoltajilla ja holhoojilla on en-
sisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityk-
sestä. Lapsen edun on määrättävä heidän toimin-
tansa.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat
asiat pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti van-
hempien välisin sopimuksin. Tilastojen ja tutki-
musten perusteella on tiedossa, että noin 90 pro-
senttia lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta
koskevista oikeudellisista järjestelyistä
hoidetaan käytännössä sosiaalilautakuntien vah-
vistamilla sopimuksilla.

Perheiden palveluja ja etuuksia kehitetään hal-
litusohjelman mukaisesti ottaen huomioon per-
heiden erilaiset tarpeet. Kehittämistyössä ote-
taan huomioon myös eroprosessissa olevien ja
eronneiden vanhempien, mukaan lukien tapaaja-
vanhempien, tarvitsemat palvelut ja tuki. Tarkoi-
tuksena on kehittää ja lisätä vanhemmuuden tu-
kea. Erosovittelua kehitetään lapsen edun vahvis-
tamiseksi ja tasavertaisen vanhemmuuden toteu-
tumiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti myös so-
vittelun käyttöä konfliktinratkaisukeinona edis-
tetään. Sovittelu sopii varsin hyvin huoltoa ja ta-

paamisoikeutta koskevien erimielisyyksien ratkaisuun.

Huoltoriitojen ratkaisussa sovelletusta kokeilumenettelystä eli ns. Follo-mallista on saatu hyviä kokemuksia kärjäoikeuksissa. Malli tarjoaa mahdollisuuden tehostaa sovittelupyrkimyksiä tuomioistuinten käsiteltävänä olevissa huoltoriidoissa. Follo-hanke pyritään valtakunnallistamaan tulevana vuosina.

Lapsen edun turvaaminen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa edellyttää viranomaisilta asiantuntevaa toimintaa ja jatkuvaa ammattitaidon ylläpitämistä. Lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa. Viranomaisten tulee

kuulla molempia vanhempia tasapuolisesti sekä edistää lapsen oikeutta pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona hän ei asu, jollei yhteydenpidon katsota olevan lapsen edun vastaisista. Osaaminen varmistetaan kehittämällä työmenetelmiä, panostamalla uusien työntekijöiden perehdytykseen ja ammatillisen osaamisen jatkuvaan kehittämiseen. Uutta sosiaalihuoltolakia valmisteleva työryhmä arvioi lainsäädännön tarvetta koskien eroneuvontaa, erosovittelua ja lapsen huolto- ja tapaamisoikeusasioihin liittyviä sosiaalihuollon palveluita. Työryhmä antaa mietintönsä 30.6.2012.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2011

Peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 222/2011 rd undertecknat av riksdagsledamot Mikko Savola /cent:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att trygga bägge föräldrarnas umgängesrätt efter en separation samt för att trygga att papporna behandlas jämlikt vid vårdnadstvister?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) är syftet med vårdnaden om barn att trygga en balanserad utveckling och välfärd för barnet enligt dess individuella behov och önskemål. Vårdnaden bör trygga positiva och nära människokontakter i synnerhet mellan barnet och föräldrarna. Syftet med umgängesrätten är enligt 2 § i lagen att trygga barnets rätt att hålla kontakt med och träffa den förälder hos vilken barnet inte bor. Enligt 10 § i lagen ska ett ärende som angår vårdnad om barn och umgängesrätt avgöras framför allt enligt vad som är bäst för barnet. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid hur vårdnaden och umgängesrätten bäst kan ordnas i framtiden. Lagens utgångspunkt är att umgängesrättens omfattning och andra villkor ska kunna fastställas individuellt och enligt vad som anses vara barnets bästa i varje enskilt fall.

Principen om barnets bästa är också en av de centrala principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Enligt konventionens artikel 3 stycke 1 ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndig-

heter eller lagstiftande organ. Enligt konventionens artikel 9 stycke 3 ska konventionsstaterna respektera rätten för det barn som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa. Konventionsstaterna ska enligt artikel 18 stycke 1 göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrarna, eller i förekommande fall, vårdnadshavarna har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i främsta rummet.

Man strävar efter att de ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt i första hand ska avgöras genom avtal mellan föräldrarna. Med grund i statistiken och undersökningar vet man att ca 90 procent av de rättsliga arrangemang som gäller vårdnad om barn, boende och umgängesrätt i praktiken sköts genom avtal som fastställs av socialnämnderna.

I enlighet med regeringsprogrammet utvecklas tjänster och förmåner för familjerna med beaktande av familjernas individuella behov. Vid utvecklingsarbetet beaktas också behovet av tjänster och stöd för de föräldrar, umgängesföräldrar medräknade, som genomgår en separationsprocess eller som har separerat. Syftet är att stödet av föräldraskapet ska utvecklas och ökas. Medlingsförfarandet vid separation utvecklas både för att trygga barnets bästa och för att möjliggöra ett jämlikt föräldraskap. Även användningen av medling såsom metod för att lösa konflikter främjas i enlighet med regeringsprogrammet. Medling är en bra metod för att lösa de oenigheter som gäller vårdnad och umgängesrätt.

Tingsrätter har haft goda erfarenheter av försöksförfarandet med den s.k. Follo-modellen vid medling i samband med vårdnadstvister. Modellen ger en möjlighet att effektivisera medlingsanstängningar när vårdnadstvister handläggs vid domstolar. Avsikten är att Follo-projektet blir landsomfattande inom de närmaste åren.

För att barnets bästa ska kunna tryggas i de ärenden som gäller vårdnad och umgängesrätt förutsätts att myndigheterna är sakkunniga och att de kontinuerligt upprätthåller yrkesskickligheten. Barnet har rätt till båda sina föräldrar. Myndigheterna ska jämlikt höra båda föräldrar-

na och främja barnets rätt att hålla kontakt med och träffa den förälder hos vilken barnet inte bor, utom då det strider mot barnets bästa. Detta kunskande säkerställs genom att man utvecklar arbetsmetoder samt satsar på handledning för nyanställda och på en kontinuerlig utveckling av den yrkesmässiga kompetensen.

Den arbetsgrupp som bereder den nya socialskyddslagen ska bedöma lagstiftningsbehoven när det gäller rådgivning och medling vid separation samt de tjänster som anknyter till vårdnad och umgängesrätt. Arbetsgruppen ska lämna sitt betänkande den 30 juni 2012.

Helsingfors den 18 november 2011

Omsorgsminister Maria Guzenina-Richardson